

TIJDELIJKE NATUUR ALS ONVERWACHTE BRUGGENBOUWER TUSSEN NATUUR EN ECONOMIE: WAAR WACHTEN WIJ *NOU* OP?

2B Connect Midterm Event
Leuven – 26 juni 2017

Overview

- I. Baseline
- II. Conventional approach
- III. Out of the box
- IV. Strengths and weaknesses
- V. Outlook

I. BASELINE

The **SIXTH** EXTINCTION

AN
UNNATURAL
HISTORY

ELIZABETH KOLBERT

ILLUSTRATED BY FIELD REYES
FROM A CATAPULT

Reporting under the EU Habitats and Birds Directives 2007–2012

The State of Nature in the EU

Environment

Elke dag verdwijnt er in Vlaanderen 6 hectare aan open ruimte

maandag 28 juli 2014

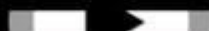
1 reactie

De baksteen in onze maag kost ons land elke dag 6 hectare aan open ruimte.

Op de plaats van grasland en akkers komen gebouwen, vooral woningen. Dat blijkt uit een studie van de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO). Een gesprek met Georges Allaert professor emeritus ruimtelijke ordening.

00:00 / 00:00

Elke dag verdwijnt in Vlaanderen 6 hectare aan open ruimte

altijd benieuwd

[HOME](#)[THEMA'S](#)[ACTIVITEITEN](#)[VOOR LEDEN](#)[VOOR BEDRIJVEN](#)[VOOR LOKALE BESTUREN](#)[VOLG BBL](#)[OVER BBL](#)[ENERGIE](#)[CIRCULAIRE ECONOMIE](#)[MOBILITEIT](#)[RUIMTE](#)[VOEDING](#)[SDG VOICES](#)[NIEUWS](#)[BLOG](#)[ALLE DOSSIERS](#)[ARCHIEF](#)

[Home](#) » [Thema's](#) » [Archief](#) » [Vlaanderen haalt Europese natuurdoelstellingen niet](#)

Vlaanderen haalt Europese natuurdoelstellingen niet

26/11/2015 - 09:48

De Europese biodiversiteitsstrategie heeft als doel om tegen 2020 het verlies van biodiversiteit te stoppen. Uit een tussentijds rapport van het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO) blijkt dat Vlaanderen nog een lange weg te gaan heeft om de Europese standaarden te halen. Bijna een kwart van de wilde diersoorten is met uitsterven bedreigd. We hebben te weinig natuurgebieden, die in het kleine en dichtbevolkte Vlaanderen onder grote druk staan. De vraag is groter dan het aanbod. Een inhaalbeweging is nodig.

Erik Grietens		
---------------	--	--

Zes streefdoelen

De Europese biodiversiteitsstrategie 2020 bevat zes streefdoelen om de achteruitgang van natuur af te remmen. In het rapport "Natuurindicatoren 2015" onderzocht het INBO hoe het gesteld is met de uitvoering van deze doelstellingen in Vlaanderen. Niet te best, zo blijkt. Al zijn er hier en daar ook lichtpuntjes.

Streefdoel 1: de habitat- en de vogelrichtlijn uitvoeren

Om natuur in Europa te beschermen, voerde Europa de vogel- en habitatrichtlijn in. De lidstaten zijn verplicht om gebieden af te bakenen voor de bescherming van planten en dieren waarvoor de regio belangrijk is. In Vlaanderen zijn 24 vogelrichtlijngebieden en 38 habitatrichtlijngebieden vastgesteld. Die vormen samen het Vlaamse deel van het Europees Natuur 2000-netwerk.

Laatste wilde hamster gevonden?

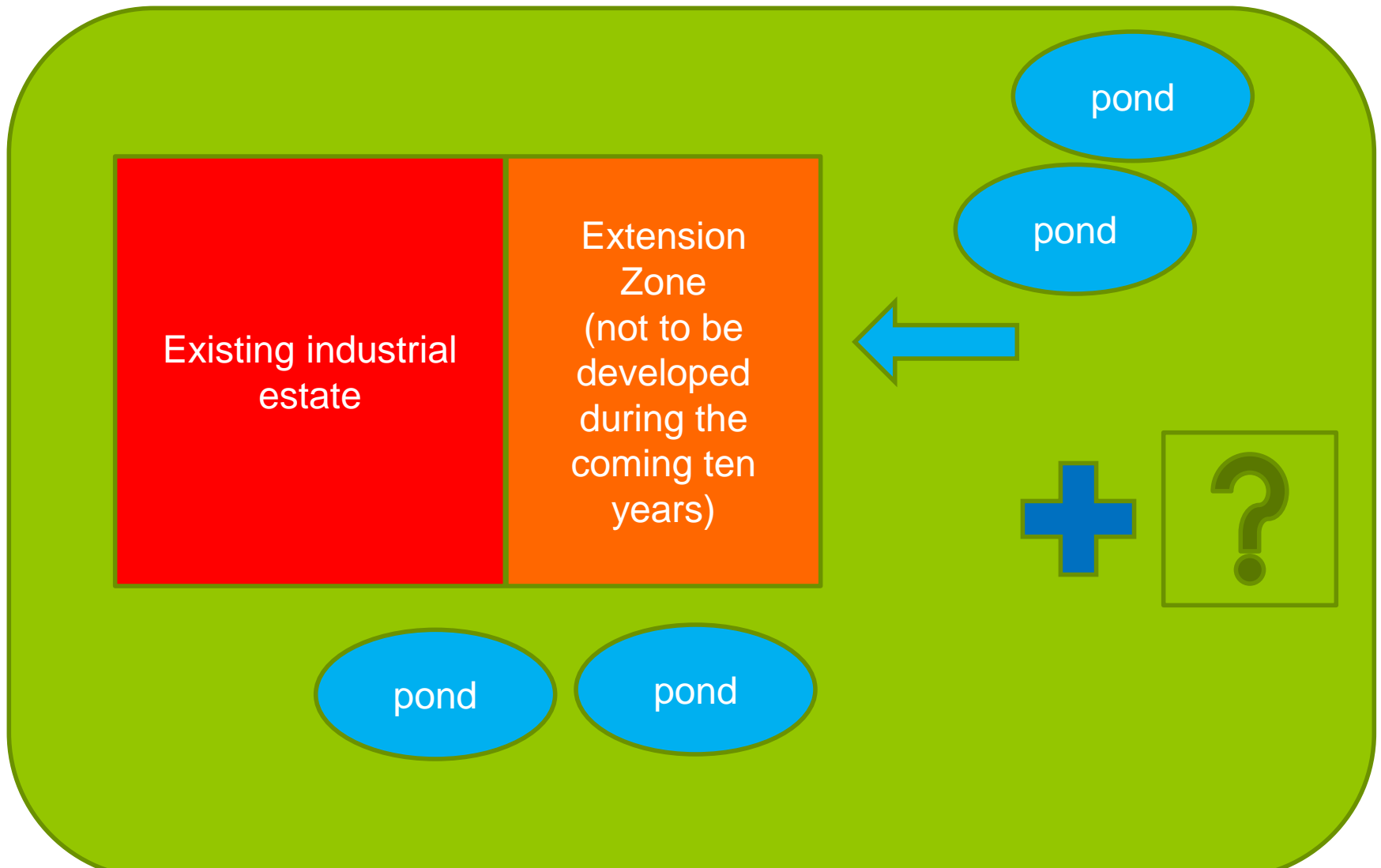
16/08/2012 om 15:41 door ikerremans

 Print

II. CONVENTIONAL APPROACH

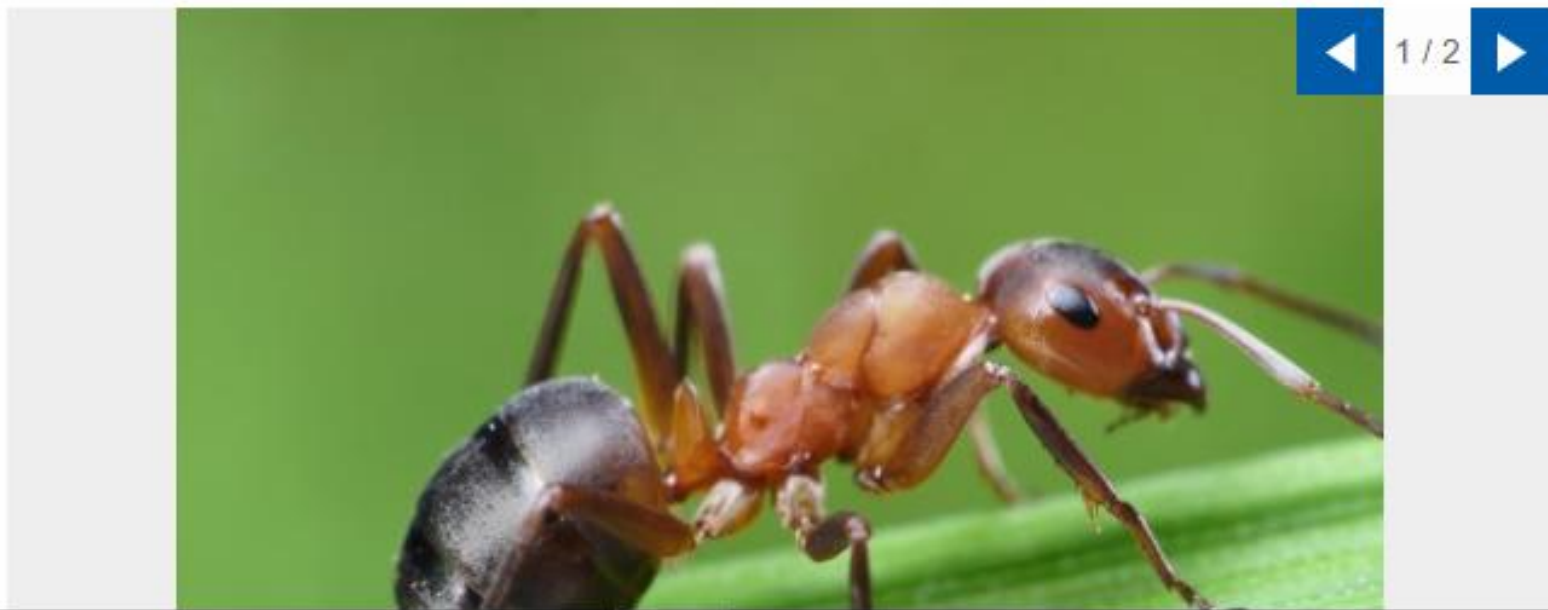
Opportunities for pioneer species?

Raad van State schorst uitbreiding 'om zeldzame insecten te beschermen'

Rode bosmieren houden aanleg sportpark Retie tegen

21/03/2013 om 03:00 door Eddy Meulemans - [Print](#) - [Corrigeer](#)

377.000 zonnepanelen bedreigen zeldzame spinnensoort

06/12/2016 om 17:45 | Bron: BELGA

 Print

Foto: Lou Bastens

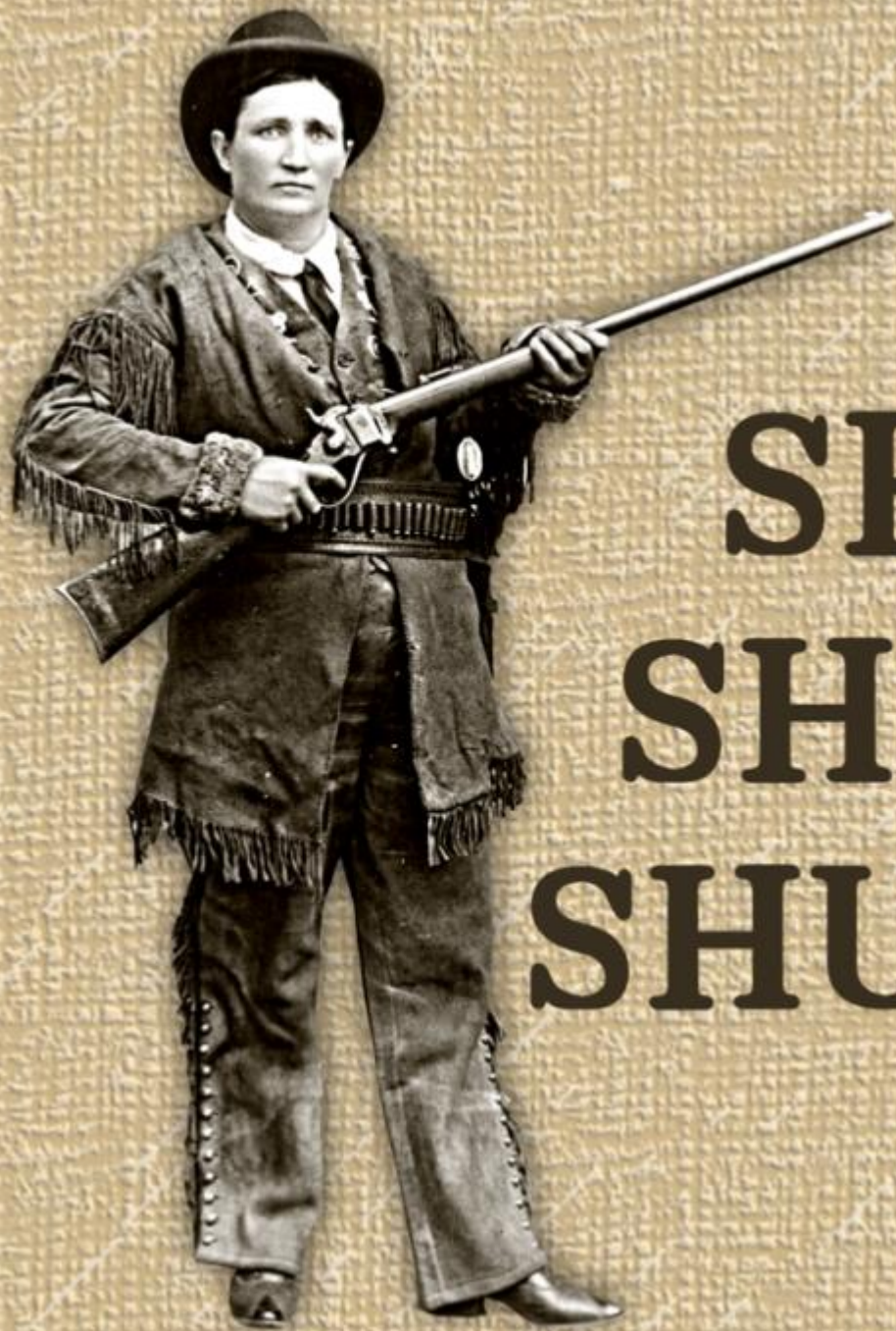
“Groene fundamentalist: Kermit de Ikker”

KURT MEERS * 6 DECEMBER 2016

Na Voka eerder deze week, reageert nu ook Unizo Limburg erg scherp (en best wel grappig) op de kritiek die enkele natuurjongens hebben op het gigantische zonnepark dat LRM in Lommel wil gaan bouwen.

Gedelegeerd bestuurder Bart Lodewyckx verwoordt het in zijn opiniestuk aan de leden als volgt:

“Kent u deze: het is groen en denkt alleen maar aan zijn eigen agenda? Een Kermit de Ikker. We komen deze species steeds vaker tegen in dossiers die van groot belang zijn voor Limburg. Neem nu de Noord-Zuidverbinding Tegengehouden door Kermit de Ikkers, omdat de habitat van de zwarte specht wordt bedreigd. Welnu, bij Unizo houden we ook van de natuur ... en van bestjes, groot en klein. Maar van zo'n bericht worden we moedeloos en boos. Tegelijkertijd moeten we wel durven toegeven dat we de voorbije decennia op zo'n arrogante en vaak onbehouwen wijze zijn omgesprongen met onze natuur en ruimtelijke ordening, dat we onze eigen groene fundamentalisten hebben gekweekt. Fundamentalisten die via 'symbooldossiers' wraak kunnen nemen in naam van hun grote groene gelijk.”

**SHOOT.
SHOVEL.
SHUT UP.**

ARCHIEF +

Vrees voor massale aanvraag tot kappen

Intrekken boskaart kan einde verbod om bomen te rooien inluiden

22-05-17, 00.00u

LEES LATER ★

De vrees leeft dat er met de schrapping van de boskaart een lawine van bouw- en kapaanvragen komt. Want nu de boskaart verdwijnt, zou ook het moratorium, of de strikte bescherming van de bomen op veel bouwgronden, kunnen verdwijnen. Minister-president Geert Bourgeois (N-VA): 'De bouwrechten van de mensen verdienen meer respect.'

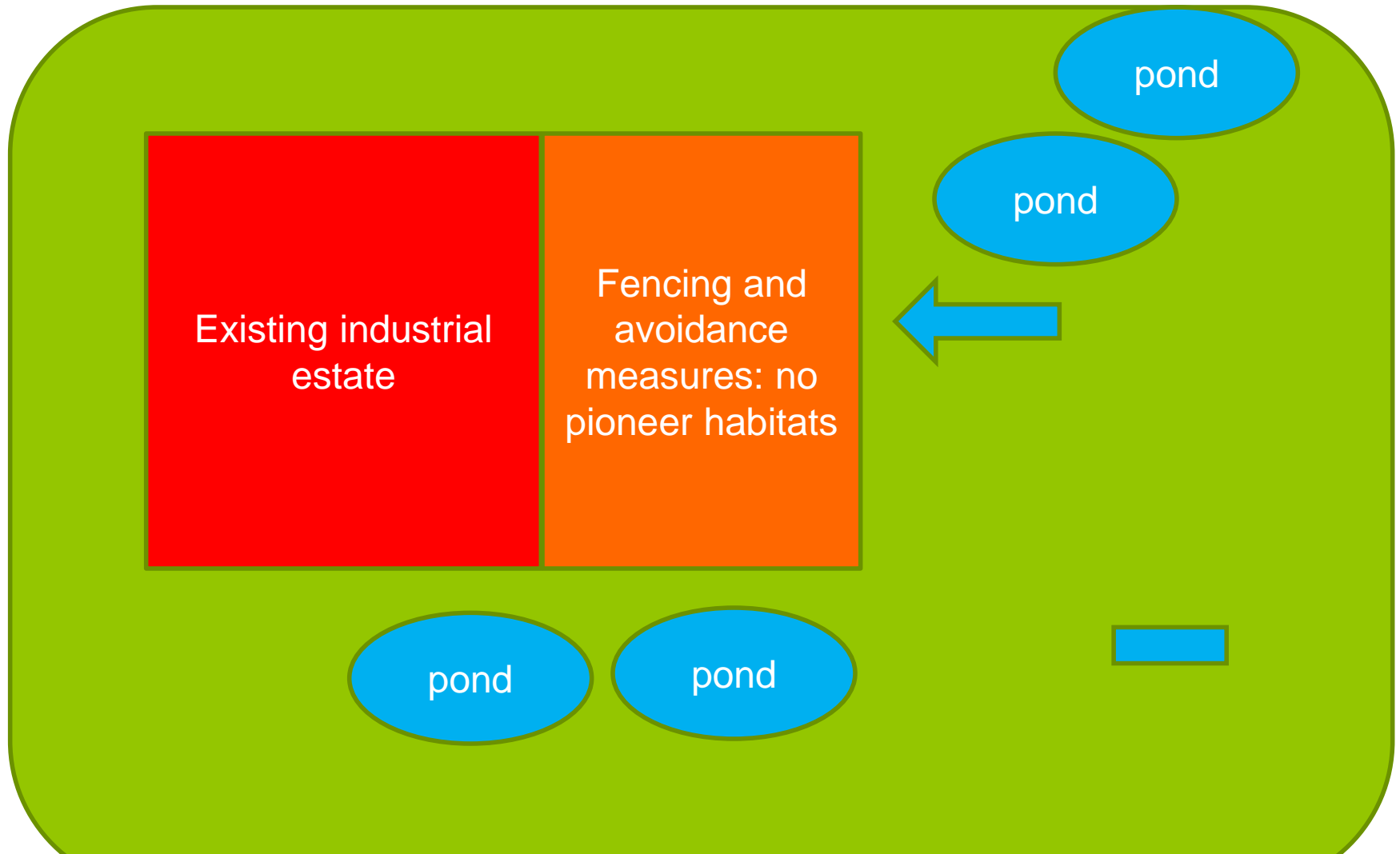

0 SHARES

Wie een bouwgrond op de omstreken boskaart had staan, mocht daar voorlopig niets aan veranderen. Bomen rooien of beginnen te bouwen was uit den boze, er gold een strikt moratorium op de gronden. Nu Geert Bourgeois, de Vlaamse minister-president, de boskaart van tafel haalt, kunnen sneuvelen. "Er zijn

enland/-goede-moslims-doden-niet-schreef-hij-b18cbbdb/

Missed opportunities out of fear for legal scrutiny?

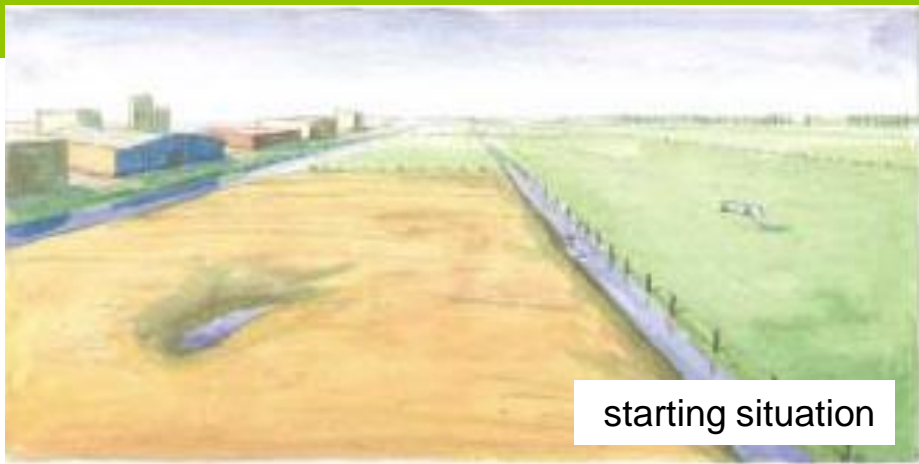

Conventional approach

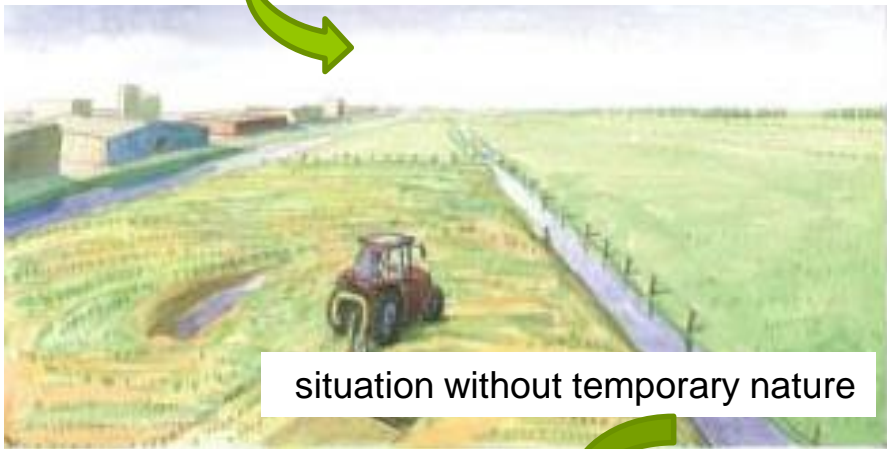
Increasing criticism? Command and control vs flexibility?

III. OUT OF THE BOX

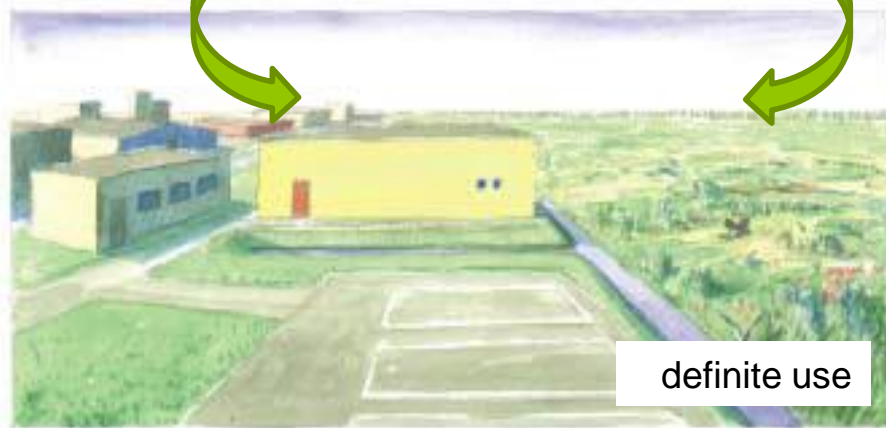
starting situation

situation without temporary nature

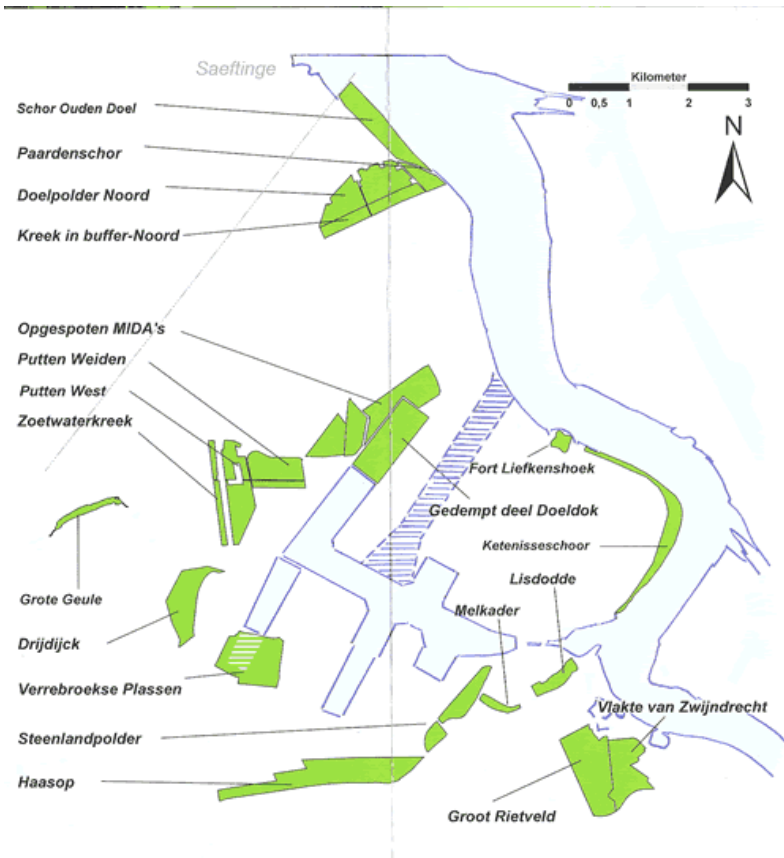

situation with temporary nature

definite use

Nederlandse uitvinding?

Nederlandse inspiratie?

Nederland reserveert braakliggende industrie- en bouwgronden voor tauna en flora

Tijdelijke natuur, permanente winst

Martin Melchers beheert de tijdelijke natuur op de braakliggende havenreinen van Amsterdam.

De regeling blijkt een succes bij onze moederburen. Inmiddels groeit en bloeit er al op meer dan 2.000 hectare tijdelijke natuur. Daar zit veel havenreinen bij, maar ook bouwgronden van projectontwikkelaars die door de ingestorte huizenmarkt in Nederland geen kopers vinden.

Tempo

Intussen rijpen ook de geesten in Vlaanderen. In een context waarin natuur en economie vaak onverzoenlijk lijken – denk aan het beruchte Essersbos – kan tijdelijke natuur een lichtpunt zijn. Het concept geniet immers de steun van het bedrijfsleven (zie onze). In Vlaanderen zou minstens 17.000 hectare aan braakliggend terrein liggen te wachten op een economische bestemming. Volgens Hendrik Schoukens, assistent aan de vakgroep Europees, Publiek en Internationaal Recht van de UGent en advocaat gespecialiseerd in milieurecht, kan de tijdelijke natuur een flinke boost geven aan de bedreigde biodiversiteit. 'Het voordeel van tijdelijke natuurgebieden is dat ze tegen het tempo van de private sector worden aangelegd', zegt Schoukens. 'Dat staat in schril contrast met de snelheid waarmee onze overheid de permanente natuur- en bosgebieden uitbreidt.'

Schoukens denkt wel dat het concept eerst duidelijk moet worden afgebakend om perverse effecten te voorkomen. 'Tijdelijke natuur moet altijd worden be-

In een context waarin natuur en economie vaak onverzoenlijk lijken – denk aan het beruchte Essersbos – kan tijdelijke natuur een lichtpunt zijn

Natuur en economie staan vaak lijnrecht tegenover elkaar

SENNE STARCK
FOTO'S SEBASTIAN
STEVENIERS

'Telkens wanneer ik een kno-

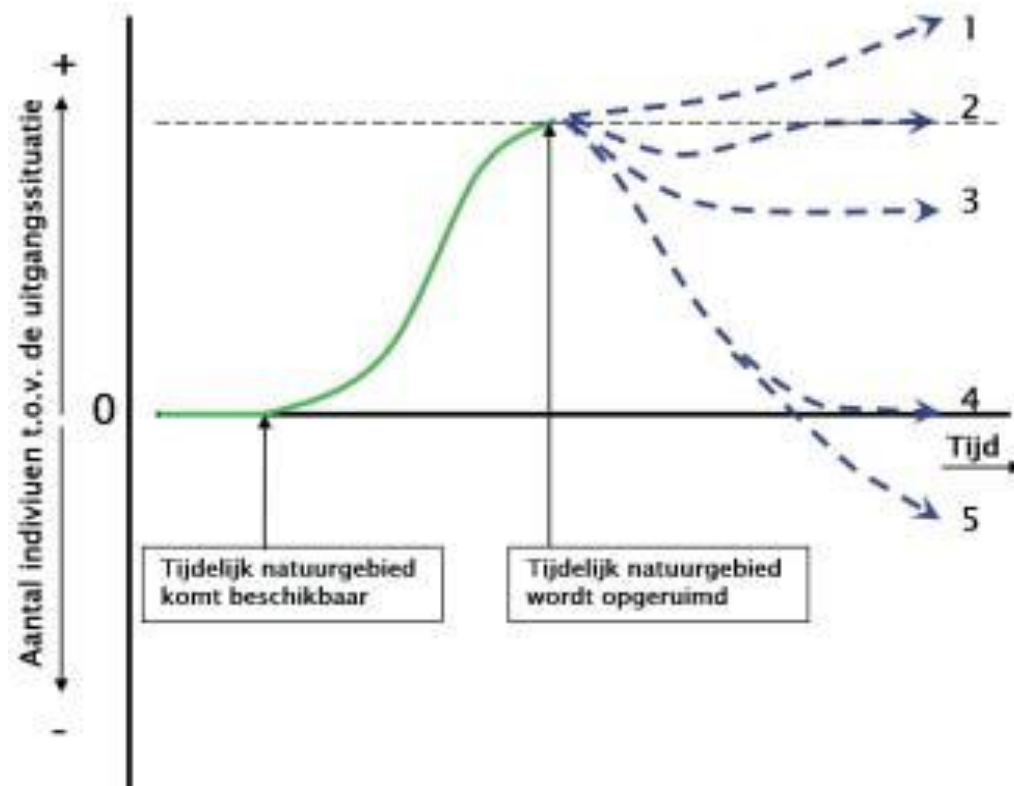
de eerste plaats aan de natuur denkt als tijdelijke bestemming voor zijn gronden is een gevolg van de wettelijke regeling die in

'Wij staan te popelen'

tijdelijke natuur aan de slag gaat.' Zo'n ontheffingsaanvraag kan trouwens soorten omvatten die beschermd zijn op basis van stren-

gevoerd als iets extra. Bedrijven mogen het niet gebruiken als compensatie wanneer ze elders waardevolle natuur vernietigen,

Bijkomend onderzoek door INBO?

Vlaamse benadering

Omzendbrief (2014-....?)

- “Om het concept in de praktijk toe te passen, zijn concrete aanvragen nodig van potentiële uitvoerders van ‘Tijdelijke Natuur’. Het gaat in concreto om afwijkingen van de Vlaamse natuurwetgeving, met name het Soortenbesluit van 15 mei 2009. Dergelijke aanvragen zijn er tot nog toe niet geweest. Vermoedelijk is het de vrees voor eventuele repercussies nadien die verklaart waarom er tot op heden nog geen concrete aanvragen zijn binnengekomen voor ‘Tijdelijke Natuur’. De vertegenwoordigers van het ANB hebben dan ook tijdens het overleg met de stakeholders het concept ‘Tijdelijke Natuur’ beter gesitueerd en gemotiveerd. De overlegmomenten hebben ertoe bijgedragen tot er meer duidelijkheid is over het concept. Mevrouw Peeters, wij werken er volop aan. De juridische knelpunten blijven bestaan in het geval er zich een Europees beschermde soort vestigt die in een ongunstige staat van instandhouding verkeert.

(Minister Schauvliege, Commissie voor Leefmilieu, 20 Juni 2017)

Vlaamse benadering

Omzendbrief (2014-....?)

- “Tijdelijke natuur houdt in dat, in afwachting van de uiteindelijke bestemmingsrealisatie van een terrein (met uitzondering van de nabestemming), op dat terrein, dat bij de start van het project een bestemming heeft waar natuur geen rol speelt, door een initiatiefnemer natuurontwikkeling tijdelijk wordt toegelaten. Die tijdelijke natuurontwikkeling kan later weer weggenomen worden met een maximale rechtszekerheid voor de initiatiefnemer”.

New approach

1. Afwijking vooraf?

- afwijking vooraf: eerst afwijking aanvragen van beschermingsregime voor betrokken soorten nadien tijdelijke natuur inrichten
- rechtsgrond: artikel 20, §1, 5° van het Soortenbesluit - 'ter bescherming van de wilde fauna of flora, of ter instandhouding van de natuurlijke habitats'
- Natura 2000: een passende beoordeling kan noodzakelijk zijn ingevolge artikel 36ter Decreet Natuurbehoud

New approach

1. Afwijking vooraf?

- aanvraag: inventaris aanwezige natuurwaarden, afdoende motivering project en eventueel passende beoordeling
- baseline: natuurarm maar in bepaalde gevallen reeds 'natuur' aanwezig (die niet kan worden verwijderd)
- welke soorten: alle soorten categorie 1+2 Soortenbesluit + Europees beschermde (Europese bever, Kamsalamander, Poelkikker, Rugstreeppad, Groenknolorchis)
- voorwaarden: niet tijdens schoontijd + (evtl.) translocatie + melding aan ANB

New approach

1. Afwijking vooraf?

- duurtijd: maximaal 10 jaar met afwijking in functie van ontginningen (vwde: controleerbaarheid)
- integratie: eventueel integreren met aanvraag tot verwijderen beschermde vegetaties (Natuurbesluit 23 juli 1998)
- beheer: géén beheerverplichting – géén verplichting tot ontwikkeling of aanleg tijdelijke natuur (maar wel mogelijk) – spontane ontwikkeling
- intrekking: bij ecologische val (cf. *supra*)

New approach

2. Programmatische aanpak

- soortenbeschermingsprogramma: een programma van soortenbehoudsmaatregelen dat met name gericht is op het verkrijgen van de gunstige staat van instandhouding van een inheemse soort of een groep van soorten in het gebied waarop het programma van toepassing is;
- geïntegreerde en gebiedsgerichte aanpak: meer richting planmatig metapopulatiebeheer, waarbij permanente backbone aanwezig blijft + afwijkingen vooraf

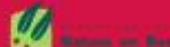

Foto: Natuur en Bos

HET SOORTENBESCHERMINGSPROGRAMMA ANTWERPSE HAVEN

- is het eerste gebiedsgericht programma dat per ministerieel besluit op 23 mei 2014 werd goedgekeurd door de Vlaamse minister van Leefmilieu. Het ministerieel besluit trad op 1 juni 2014 in werking en geldt voor 3 jaar.
- vindt zijn rechtsgrond in artikel 27, §1, tweede lid, van het Soortenbesluit dat sinds 13 mei 2009 in Vlaanderen van kracht is. Dit besluit bevat verbodsbepalingen en een lijst met alle beschermde soorten in Vlaanderen. Vele in de haven voorkomende soorten staan op deze lijst, enkele beschermde soorten kennen bovendien uitsluitend voor in het havengebied.
- is een bundeling van acties voor de ontwikkeling en de instandhouding van paraplu-soorten en hun leefmilieu. Het Gemeenschappelijk Havenbedrijf Antwerpen heeft zich in een overeenkomst met de Vlaamse overheid geëngageerd om borg te staan voor de uitvoering van de acties. Voor al je vragen kan je contact opnemen met het Havenbedrijf via soortenbeschermingsprogramma@portofantwerp.com of via +32 3 229 73 88.
- creëert een kader voor het bekomen van afwijkingen op de verbodsbepalingen van het Soortenbesluit. Voor het Antwerpse havengebied is er een formulier voor zulke afwijkingaanvraag opgesteld. Dit formulier kan worden gedownload via www.natuurenbos.be/SBPantwerpshaven. Via deze link kan je overigens het hele programma downloaden.

GEMEENTELIJK HAVENBEDRIJF ANTWERPEN
 Entrepotkaai 1 - 2000 Antwerpen
 België
 T +32 3 205 20 11 - F +32 3 205 20 28
info@portofantwerp.com
www.portofantwerp.com

De haven leeft!

Natuur en havenontwikkeling gaan hand in hand dankzij het Soortenbeschermingsprogramma.

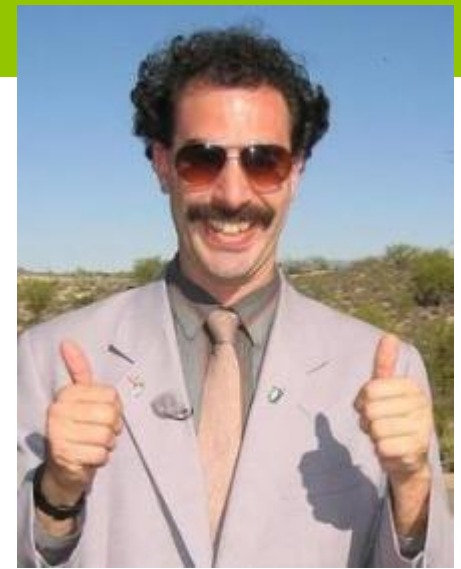

ECOLOGIE EN ECONOMIE IN HARMONIE

De haven van Antwerpen is een harmonieuze combinatie van natuur en economie.

IV.OPPORTUNITIES AND OBSTACLES?

1. Samenwerking loont

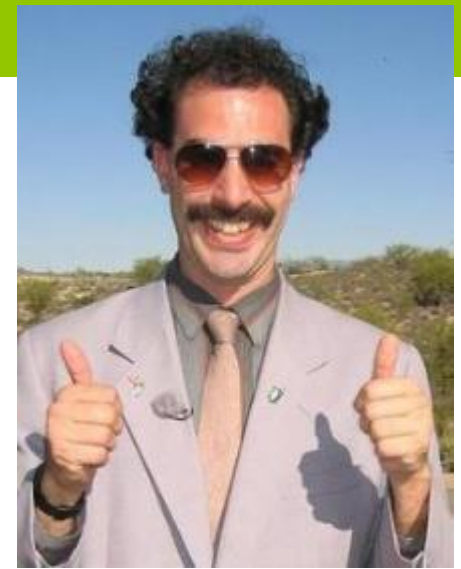
- projectontwikkelaars en landeigenaars worden niet langer als ‘vijand’ benaderd maar als **evenwaardige partners**
- **bottom up** ipv top down: meer participatieve benadering natuurbehoud
- **win-win scenario’s** zijn mogelijk op terreinen die anders buiten het vizier blijven van traditioneel natuurbehoud

2. Géén afzwakking beschermingsniveau

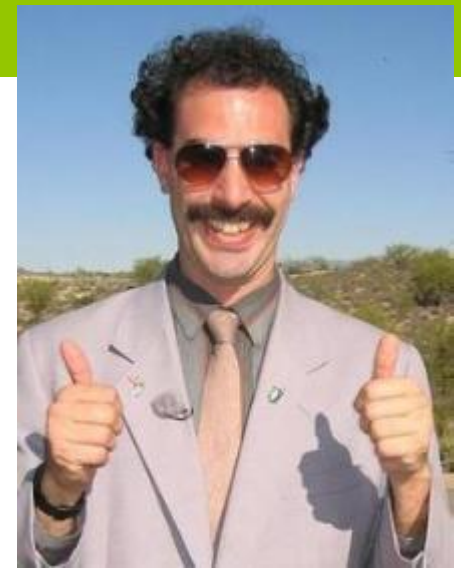
- Nederlandse voorbeeld toont aan dat we natuurbeschermingswetten **niet dienen af te zwakken** om tijdelijke natuur mogelijk te maken
- tijdelijke natuur kan paradoxaal genoeg net dienen om **legitimiteit** natuurbeschermingswetten te vergroten
- andere instrumenten (bv. biodiversiteit banking) kunnen leiden tot groter risico op **commodificatie**
- **greenwashing**: risico speelt steeds maar beperkte implicaties

3. Permanente winst

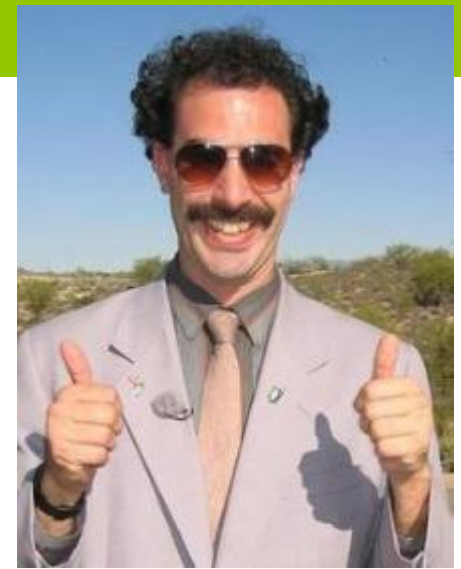
- ecologisch onderzoek toont aan dat tijdelijke natuur kan leiden tot permanente winst voor **pioniersoorten** die binnen huidige landschap sterk onder druk staan
- onderbouw: **metapopulatie-theorie** die stelt dat een populatie in feite een set vormt van deelpopulaties die verspreid zijn over meerdere habitatvlekken – tijdelijke natuur: extra habitatvlek
- pioniersoorten verdwijnen ‘sowieso’ ingevolge **natuurlijke successie** en dus is er hoogstens een nul-effect
- eerste resultaten uit Nederland en USA (!) lijken hoopgevend – *caveat* (nog geen experiment nadat men terug naar baseline is gegaan + eerlijk debat voeren)

4. Privaat geld voor natuur?

- traditioneel natuurbeheer is vrij **kostelijk en tijdrovend**: aankoop reservaten, beheersubsidies, financiële vergoedingen,...
- **quick wins**: tijdelijke natuur wordt 'bekostigd' door de privé-sector (geen bijkomende subsidies geven)
- alternatief voor scenario's waarin 'command & control'-benadering op **limieten** stuit

5. Green infrastructure

- op Europees vlak wordt zwaar ingezet op de promotie van het concept ‘groene infrastructuur’ (COM, 2011)
- **groene infrastructuur** omvat het netwerk van natuurlijke en semi-natuurlijke elementen (bomen, stadsbossen, bosjes, parken, struiken, speelweides,...) in de bebouwde omgeving.
- tijdelijke natuur kan hier nuttig onderdeel van vormen in **urbane zones**

1. Géén 100% juridische zekerheid?

- heel wat **positieve signalen**: ‘overwinning’ voor Nederlandse Raad van State, voorwaardelijk gunstig advies Europese Commissie,...
- **contra-intuïtief** natuur wegnemen en alsnog géén problemen: problemen met omwonenden, *quid* strikte rechtspraak inzake proactieve natuurcompensatie (Saefthinghedok)?
- één oplossing: **pilot-cases** en eventuele juridische *try-out* die uiteindelijk tot in Luxemburg, bij EU rechters, geraken
- **pragmatisme**: ook in andere gevallen heb je géén absolute juridische onzekerheid én proactief ingrijpen bij risico op ecologische val voor bedreigde soort

2. Géén alternatief voor robust natuurbeheer

- een **complement** voor bestaand natuurbeleid, dat zich richt op de creatie van plotse ‘win-win’-opportuniteiten
- **géén alternatief** voor traditioneel natuurbeheer dat zich richt op inrichten beschermde natuurgebieden
- géén bijkomende ‘incentives’ (<> polluter pays principle)

3. Realistische baselines

- **referentietoestand**: de natuur die reeds aanwezig is op het terrein wanneer het wordt ingezet in het kader van 'tijdelijke natuur'
- tijdelijke natuur mag niet in de plaats komen van reeds vigerende beheer- of herstelverplichtingen (**additionaliteitsvereiste**)
- **inventaris** opmaken + strikte monitoring/toezicht

4. Tijdelijke natuur is géén compensatie

- tijdelijke natuur mag niet ingezet worden ter **compensatie** van de vernietiging van permanente natuur
- in België reeds sprake van aanzienlijke **begripsverwarring** (cf. tijdelijke natuurcompensaties op Linkeroever)
- géén **verkeerde indruk** wekken bij projectontwikkelaars/ondernemers – zuivere cases

5. Lastenverlaging

- hoever moeten we gaan in het aantrekkelijk maken van tijdelijke natuur
- **algemene gedragscode met vrijstelling** – niet langer individuele ontheffing nodig?
- controleerbaarheid – strikte rechtspraak op EU-vlak

V. OUTLOOK

**LESS
TALK**

**MORE
ACTION**